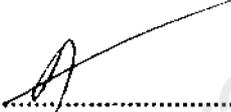

การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี

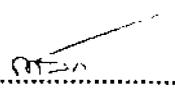
พระสถาพร พิมพ์พันธ์

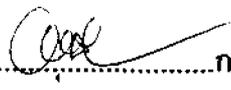
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2551
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

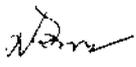
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์เรื่องการพัฒนาการเจริญ
สติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม เสนอโดย
พระสถาพร พิมพ์พันธ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา

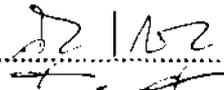

.....รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(นายตระกูล จันทสุนทร)
วันที่ 30 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาลึก เตชะขันหมาก)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ ปนาคกุล)

.....กรรมการ
(ดร.แสน สมนึก)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(ดร.สุพจน์ เกิดสุวรรณ)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุรพงษ์ ปานาทกุล ดร. แสน สมนึก
ชื่อนักศึกษา	พระสถาพร พิมพ์พันธ์
สาขา	ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม และมีวัตถุประสงค์เฉพาะ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ 2) เพื่อแสวงหาแนวทาง วิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการเจริญสติสัมปชัญญะ 3) เพื่อพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จำนวน 50 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบวัดสติสัมปชัญญะด้านความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม 2) แบบวัดพฤติกรรมการเจริญสติสัมปชัญญะ 3) แบบสอบถาม 4) แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบที (t-test) และวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นการศึกษาและพัฒนาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญจากทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมที่สำคัญคือ 1.1) นักเรียนขาดความรู้เรื่องสติสัมปชัญญะในระดับปานกลาง 1.2) นักเรียนมีพฤติกรรมขาดสติสัมปชัญญะในระดับน้อย ได้แก่ ขาดสติสัมปชัญญะหนีเรียน ดิตยาเสพติด และเล่นการพนัน 1.3) นักเรียนต้องการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 40.4

2. แนวทางวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม คือ การเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ และเสริมสร้างพฤติกรรมในการเจริญสติสัมปชัญญะแก่นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม โดยการจัดการสอนเพิ่มความรู้ในห้องเรียนฝึกปฏิบัติการเจริญสติสัมปชัญญะอย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยมอบหมายงานและกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม เริ่มจากให้นักเรียนฯ ศึกษาหลักธรรมที่ก่อให้เกิดสติสัมปชัญญะ และศึกษาฝึกปฏิบัติการเจริญสติสัมปชัญญะแบบไทเก๊ก โดยเริ่มต้นด้วยการสวดมนต์ จากนั้นได้ปฏิบัติสติสัมปชัญญะแบบไทเก๊ก 12 ท่า ทั้งทำนั่งและทำยืน

4. ผลการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม ปรากฏว่า นักเรียนมีสติสัมปชัญญะเกิดความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสูงกว่าก่อนฝึกปฏิบัติการเจริญสติสัมปชัญญะแบบไทเก๊ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีสติสัมปชัญญะหลังการฝึกปฏิบัติการเจริญสติสัมปชัญญะสูงกว่าก่อนฝึกปฏิบัติการเจริญสติสัมปชัญญะแบบไทเก๊ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมินพฤติกรรมกรรมการเจริญสติสัมปชัญญะ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมกรรมการเจริญสติสัมปชัญญะอยู่ในระดับดี โดยการเปรียบเทียบก่อนและหลังการพัฒนา

Thesis Title The Self-Awareness Development of Mathayomsuksa 2 Students,
Saraburiwithayakhom School, Saraburi Province

Thesis Advisors Asst. Prof. Suraphong Panatkul
Dr. Saen Somnuek

Name Sathaphorn Phimphan

Concentration Development Strategy

Academic Year 2008

ABSTRACT

The research aims to 1) study current state, problems and needs of self-awareness development, 2) pursue guidelines, methods of development and key indicator for success in self-awareness development, and 3) develop self-awareness growth for Mathayomsuksa 2 students, Saraburiwithayakhom School. The 50 samples employed obtained by simple random sampling comprised the aforementioned students. The instrument used consisted of 1) a self-awareness form regarding knowledge of moral principles, 2) a self-awareness growth behavior evaluation form, 3) a questionnaire, and 4) an interview form. The data was analyzed to calculate percentage, mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), t-test, and content analysis. This research and development used participatory action research which emphasized main participation from all insiders in every step of the program.

The findings indicated that:

1. regarding the current state, problems and needs of said students:
 - 1.1) they lacked knowledge concerning self-awareness moderately, 1.2) their behavior displayed a lack of self-awareness at a low level, i.e. truancy, drug addiction, and gambling, and 1.3) 40.4 percents of the students needed to develop their self awareness growth.
2. guidelines for development and the key indicator for success include increasing their knowledge and understanding. Provide self-awareness behavior development for the students by adding to their knowledge in class, practicing self-awareness continuously and earnestly by clearly assigning them jobs and responsibilities.
3. the strategies for said development started from assigning students to study moral principles resulting in the development of self-awareness, study and

practice the Tai-kek self-awareness style beginning by praying, then practicing the 12 positions of the Tai-kek self-awareness style, which are both sitting and standing positions.

4. the result of said development of the students revealed that they had developed self-awareness till they understood the moral principles of Buddhism higher than that of before they practiced the Tai-kek self-awareness style at a level of .05 statistical significance. After they had practiced the Tai-kek self-awareness style, they had higher self-awareness than that before the practice at a level of .05 statistical significance. Regarding the comparison of the evaluation results of the pre-and post development, it revealed that the students' self-awareness behavior development was at a high level.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลือแนะนำอย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ ปานาทกุล ประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.แสน สมนึก กรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาและชี้แนวทางข้อบกพร่องต่าง ๆ อันที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยเจริญพร ขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ พระธรรมปิฎก เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทราชวรมหาวิหารและเจ้าคณะจังหวัดสระบุรี ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ให้ความอุปถัมภ์ทุนการศึกษา คณะผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหาของแบบสอบถาม ตลอดจนให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้แก่ พระศรีปริยัติเวที (ลำไย สุวฑฺฒโน) ผู้จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีแห่งที่ 1 ประจำจังหวัดสระบุรี พระมหาวิเชียร ชาตวชิโร จังหวัดสระบุรี พระมหาพรเทพ นนฺทจฺโญ พระมหาเสรีจ สจฺจวโร พระใสว ฐิตธมฺโม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เตชะขันหมาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชมนาด มั่นสัมฤทธิ์ ดร.สุพจน์ เกิดสุวรรณ และพระสหธรรมิกผู้ประสานงาน คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีทุกท่านที่มีได้กล่าวนามไว้ ที่ได้ให้ความรู้ข้อคิดเห็นต่างๆ และกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เจริญพรขอบคุณ นายวัฒนพงศ์ เสมา ผู้อำนวยการโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี ที่อนุญาตให้ทำวิจัย คุณวิบูลย์ สุขอนันตธรรม คุณสุชาญ อารีย์สมบูรณ์ และคณะวิทยากรไทเก๊ก ที่มีเมตตาเป็นวิทยากรฝึกไทเก๊ก ครูสุนันทา พุ่มไม้ทอง ครูณัฐชา คำภู ที่ให้คำปรึกษาประสานงาน และคณะครูหมวดสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคมที่ให้ความร่วมมือในการทดลองการทำวิจัยเป็นอย่างดี

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องตอบแทนคุณแต่บิดามารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความเมตตาวางรากฐานการศึกษาให้แก่ผู้วิจัยด้วยดี

พระสถาพร พิมพ์พันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	6
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	6
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
บริบทโรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	9
สถิติ.....	11
สัมปชัญญะ.....	23
การเจริญสติสัมปชัญญะแบบไทเก๊ก.....	26
ประโยชน์การเจริญสติสัมปชัญญะแบบไทเก๊ก.....	27
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
บทที่ 3 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม จังหวัดสระบุรี.....	33
คำถามการวิจัย.....	33
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	34
วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
สภาพปัจจุบันการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	40

บทที่ 3 (ต่อ)		
	สรุปสภาพปัจจุบันปัญหาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	46
	ความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	47
บทที่ 4	การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	48
	คำถามการวิจัย.....	48
	วัตถุประสงค์การวิจัย.....	48
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
	ผลการแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	52
บทที่ 5	การพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	54
	คำถามการวิจัย.....	54
	วัตถุประสงค์การวิจัย.....	54
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
	ผลการวิจัย.....	56
บทที่ 6	สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัยและพัฒนา.....	65
	สรุปการวิจัยและพัฒนา.....	65
	อภิปรายผลจากการวิจัย.....	67
	ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	68
บรรณานุกรม.....		70

	หน้า
ภาคผนวก.....	73
ภาคผนวก ก	74
ภาคผนวก ข	78
ภาคผนวก ค	98
ภาคผนวก ง	102
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	127

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	40
ตาราง 2	ข้อมูลปัจจัยทางชีวสังคมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	41
ตาราง 3	ความรู้เรื่องสติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม..	42
ตาราง 4	ความรู้เรื่องสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	43
ตาราง 5	เจตคติต่อการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	44
ตาราง 6	สภาพปัจจุบันปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	45
ตาราง 7	ความต้องการการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	47
ตาราง 8	รูปแบบทาง วิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จการพัฒนาการเจริญ สติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	53
ตาราง 9	เปรียบเทียบผลการพัฒนาพฤติกรรมด้านสติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	57
ตาราง 10	เปรียบเทียบผลการพัฒนาพฤติกรรมด้านสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	58
ตาราง 11	ค่าสถิติทดสอบที (t-test) เปรียบเทียบพฤติกรรมของการทดลองก่อนและ หลังการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	59
ตาราง 12	เปรียบเทียบผลการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะด้านความรู้เรื่องหลักธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	59
ตาราง 13	ผลการประเมินพฤติกรรมกการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	63
ตาราง 14	ภาพรวมการพัฒนาการเจริญสติสัมปชัญญะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม.....	64

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและพัฒนา.....	7
ภาพ 2 เปรียบเทียบโลกทัศน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	28

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี